

# Urşuň möhüm ýaragy: Propoganda

Category: Kitapcy, Psihologiá, Publisistika

написано kitapcy | 23 января, 2025

Urşuň möhüm ýaragy: Propoganda URŞUŇ MÖHÜM ÝARAGY: PROPOGANDA



Şeýleräk umumy garaýış bar:

Birinji jahan urşy – himikleriň urşy boldy.

Ikinji jahan urşy – fizikleriň urşy boldy.

Dünýäniň çar künjünde ownukly-irili uruş – terrorçylyga garşıy  
göreş – sosiologlaryň urşy boldy we häzirem bolmagyny dowam  
edýär. Bu «medeni merkezli» uruşdyr...

Ynsanyň medeniýetini – jemgyýetiň gurluşyny öwrenmek-  
kesgitlemek, jemgyýetiň hünärmənligini etmekdir.

Seýle sorag bar:

– Terroristler nädip halkyň goldawyny-söýgüsini-ynamyny  
gazanýar?

– Terroristiň motiwasiýasy we moral çeşmesi nämede?

Mesele diňe terrorçynyň elindäki ýaragda ýa-da maglumatda däl!  
Terrorçyny tanamak – onuň ýetişen medeni yklymyny bilmek –  
gatlaklaryň ruhy ahwalyny öwrenmek, ýagny, psihologiýany urşa  
dahyllı etmek hökmany şert.

Islendik bir urşuň psihologiki tarapy şol urşuň esasy we  
fiziki tarapy ýaly möhümdir. Propogandany urşuňza goşmasaňyz  
nädip üstün çykjagyňzy bilmän, gury cyrpynanyňyz galar.

Maksadyňyz siňegi öldürmek däl-de, siňegiň «ýetişen»  
batgalygyny guratmak bolmalydyr!

Munuň ýoly propoganda-psihologiki uruşdan geçýär. Şonuň  
üçinem...

Birnäçe ýurduň goşunynda psihologiki urşuň tälimlerini

özleşdiern hünärmenleriň işleýän psihologik strategiá bölümleri işleýär. Mysal üçin ABŞ-nyň Merkezi Razwedka uprawleniýesinde (MRU-CIA) «Adam ekologiýasyny öwreniş bölümi» bar. Çünkü olaram gowy bilyär... bu urşuň iki möhüm ýaragy bar:

- Tanamak, düşünmek...
- Empatiá gurmak...

Köňüllerde we akyllarda ýer etmek iň möhüm zat. Aňlary eýelemek şert.

Şonuň üçinem MRU Wýetnam urşunda bu ýurda wýetnam dilini bilýän antropologlary ugratdy. ABŞ-lylar ilkinji gezek bu uruşda gylyk-häsiýetleri (поведение) öwreniji alymlara mätäçlik duýyandygyny gördü.

Duşmanyň medeniýetini bilmek – duşmanyň uruş tälimini bilmekden has zerurdy! Şonuň üçibem Yrakda segsen sekiz taýpanы analizlediler.

Sözümo şuňa getirmek isleýärin...

### • **Türk baýdaklary**

Bir hepde öň...

Ankaranyň Keçiören raýonynyň häkimligi Afrine gidip, alty mekdepde abatlaýış işini geçirdi. Dabaraly ýagdayda ulanyaşa berdi.

Çagalaryň ellerinde türk baýdaklary bilen okuwa gidişine teleýaýlymda tomaşa etdim. Afrinli kiçijik okuwçylaryň eline näme üçin türk baýdagы berildi?

Maksat ýağşy niýetli bolsa-da, Afrindäki bular ýaly çykyşlaryň pursat peýläp ýatan betpälleriň gurbany bolanyny duýmanam galarsyñyz: Türkiýäni basybalyjy ýurt sypatynda görkezersiňiz!

Türkiýäni bilim maksatnamasyna-da sokulyp ýoren, başga ýurduň diline päsgel berýän ýaly görkezer! Ýagny...

Her kellesine ýel çalan syýasatçynyň esgerlerimiziň Demirgazyk Siriýadaky garnizonlaryna gidip propoganda işlerini geçirirmegine idin bermeli däl.

Bu işleri ýol görkezijisiz, gollanmasyz etmeli däl. Çünkü bu urşuň birnäçe ýoly we tilsimi bar, edilen iş tersine depip biler! Dostuňyz duşmana öwrülip biler! Emma, hernäçe nebsimiz agyrsa-da... topdan-tüpeňden täsirli psihologiki uruş entek-entekler Türkiýede pes!

Şübhesiz, düýnem ýagdaý şundan gowy däldi. Ilkinji ädimler

amerikan goşuny tarapyndan ABŞ-nyň bähbitlerini nazarlap ýörediljek «psiologik uruş» (Psychological Warfare) we “psiologik herekat” (Psychological Operations-PSYOP) maksatnamalary bu ugurdaky gollanma kitaplaryň altmyşynjy ýyllarda birden-bire türk diline terjime edilmegi bilen başlandy.

Baş Goranyş müdirliginiň Hereket ediş bölümünüň binýadynda gurlan Psiologik hereket bölümünüň ýeke-täk eden işi – Ankaranyň Kirazlydere rayónyndaky türgenleşik merkezlerinde ofiserlere 2-3 aýlyk okuw kurslaryny bermekdi. Soňra olam ýapyldy.

Birem... Milli Howpsuzlyk geňeşiniň tabynlygynda Jemgyýet bilen gatnaşyklar böлümü bardy. Olaryň bar eden işi Günbatar Trakýada žurnal çykaran bolmakdy. AKP häkimiyete gelip-gelmänkä FETÖ şeýle bir ýakymsyz howa öwüsdirdi welin, «raýatlaşma» pyrryldagyna aldanyp, böлümü dargatdylar! Ýerine İçeri işler ministrliginiň binýadynda Jemgyýet bilen gatnaşyklar müdirligini döretdiler!

Psiologik uruşuň raýaty-esgeri bolýarmy? Sol wagtlar esger duşmançalygy örç alypdy. Wagtyň geçmegi bilen Dursun Çiçek ýalyalar türmä sykyldy, “Andyç” (Момент), «Günbatar iş topary» (“Batı Çalışma Grubu”), “Internet saýtlary” ýalanlaryna duwlanyp, döwletiň psiologik ýaragy tutuşlaýyn FETÖ-nyň ygtyýaryna berildi...

MIT-de (Howpsuzlyk gullugy) bolsa bular ýaly bölümüm ýokdy.

### • **Esgerlerimiz ýeke**

Gynansak-da...

Türkiýede psigologik uruş ukypsyz kişileriň «kellesine öwsenleri» aýtmagy-etmegi bilen ýöredilýär! Kagyz ýüzünde bardygy aýdylýan bu ugurdaky bölmelerde dogry-dürs hünärmen kadrlar ýok.

Bugünlerde...

– Türkiýede känbir gyzyklanma bildirilmese-de, dünýäniň üns merkezinde nämeler bar: «Kembriž analitika» (Cambridge Analytica)!

Kompýuterinizde her düwmä basanyňyzda yz galдырыңсыңыз.  
Kompýutere ýerleşdireн maglumatlaryňyz siziň şahsy aýratynlyklaryňzy, psihologiyaňzy we ş.m.-leri öwrenýärler.  
"Like" (beğenme) düwmesine basanyňyzda siziň haýsy syýasy pikirdedigiňizi bilyärler! Düwmä basma ritmiňizden siz gaharjaňmy, sowukganlymy, dynjyňzy alanmy ýa-da ýadawmy, barsyny analiz edip bilyärler! Bu maglumatlaryň netijesinde sizi aldap-tora düşürip biljek işleri edýärler!

Muny ABŞ-nyň soňky saýlawlarynda – syýasatda-da ulanýandyklary ýüze çykdy.

Dünýäde şular ýaly – biçak ahlaksyzam bolsa, psihologik urşuň taktikalary ulanylýanam bolsa, Türkiye diňe synçy bolup galmagyny dowam etdi we edýär.

FETÖ pyrryldagy we AKP basgysy bilen esgerler «ýakymsyzlyk döredýär» diýip psihologik hereket bölümlerimizi ýapdylar!

Bulam az bolýan ýaly Ýewropa bileleşigi-de «talaplarymyza gabat gelenok» diýip, Türkiyedäki bu ugur boýunça işleýän bölmelerimize garşıy çykdy! Emma öz ýurtlarynda welin muňa meňzes gulluklar artygy bilen bar...

Şuny diýmek isleýarin:

Afrindäki psihologik uruşda türk esgerleri ýeke. Siriýa halkyny tarapymyza çekmek, jahana parahatçylyk isleýändigimiziň ysaratlaryny bermek üçin hiç bir hünärmen goşunomyza goldaw berenok.

Haýdan-haý... Afrinde ynsanlaryň pikirlerini, duýgularyny, dünýägaraýylaryny we özlerini alyp baryşlarynyň ugrunuň üýtgedip biljek propogandalara başlamalydyr.

Soner YALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 29.03.2018 ý.

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW. Publisistika